

# بسم الله الرحمن الرحيم

عنوان مقاله: حقیقت وجودی، حقوقی، اجتماعی، زن از دیدگاه آیات و روایات

\*محقق: مهناز خرازی

چکیده

با توجه به بررسی هایی که پیرامون موضوع مطرح شده از قرآن کریم، روایات و احادیث صورت گرفته می توان چنین بیان داشت که از دیدگاه قرآن کریم که همان فرمان و بینش الهی است و همچنین آیات روایات اسلامی که منشأ آنها نیز بر گرفته از قرآن است آفرینش زن و مرد از نظر ماهیت خلقت و در بحث آفرینش از یک سرچشمه است و خداوند کریم در قرآن بارها بر این مهم تأکید فرموده اند بعنوان مثال آیه 75 سوره مبارکه اسراء و آیه 21 سوره مبارکه روم خطاب خداوند بزرگ در قرآن به انسان و ماهیت وجودی این موجود ارزشمند است. در طول مسیر زندگی بشر، نقش آفرینی هریک از زن و مرد در جایگاه ویژه ای که خداوند بر اساس تقانیها و اصل خلقت این دو موجود ارزشمند در وجود آنها قرار داده است تعیین و مشخص نموده است.

در گذر زندگی و سیر تحولی بشر مشاهده می شود که ایرادهایی بر این اصل مهم در مباحثی از قبیل حقوق زن، جایگاه اجتماعی و سبک ویژه زندگی زن وارد شده است که وقتی پیرامون این مهم بررسی

می شود به خوبی می بینیم که آنچه مطرح شده غیرواقع است چرا که در قرآن و همچنین سیره انبیاء و امامان معصوم چنین چیزی وجود ندارد.

آیات مبارکه قرآن کریم در مبحث ارشاد و حقوق زنان بیان شده تا آیاتی که خداوند انسان را در مورد خطاب خویش قرار داده است همگی برابری این مهم را بیان می کند.

در هیچ جای قرآن و متون و معارف دینی جایی وجود ندارد که این حقوق نادیده گرفته شده باشد.

در مباحثی مانند مهریه، ارتباط زن در جامعه، وصیت، فدیة و... به خوبی به این مهم پرداخته شده است.

در قرآن کریم در آیات مختلفی از زنان بزرگ و والا مقام نام برده شده است و دو سوره قرآن به نام زن

نامگذاری شده است، که این مهم ترین سند محکم و معتبری است که نشان دهنده عدالت الهی در مورد

زن، این موجود ارزشمند بشری است.

کلیدواژه : زن، مهریه، خلقت، جامعه

---

\*برازجان، خیابان سازمانی، طلبه پایه سوم، سطح 2، مدرسه حضرت رقیه (س)

#### مقدمه

خداوند متعال در هنگام آفرینش عالم موجودات گوناگونی را خلق نمود که در بین تمام موجودات انسان دارای مقام و ارزش بسیار و الایی می باشد، تا جائیکه خداوند او را اشرف مخلوقات و جانشین خویش در زمین قرار داد و این موجود گرامی و ارزشمند را از جنس زن و مرد آفرید که محور مسئولیتها و انجام امورات آنها مشخص و هدفمند باشد. با توجه به مبحث و موضوع مورد پژوهش در این مقوله که به بررسی حقیقت وجودی زن می پردازد به یقین می توان گفت: خداوند در مقام آفرینش جایگاه مساوی و برابر با مرد به زن عطا نموده است. چرا که هنگام خلقت و نزول آیات کریمه خویش بدون آنکه تفاوتی بین آن دو قائل شود آنها را مورد خطاب خود قرار می دهد، و این بیانگر این مهم است که زن از جایگاهی برابر با مرد برخوردار است. اما با توجه به جنسیت و وظایف خاص وی و مسئولیتهای ترسیم شده در طول مسیر حیات بشری این مهم نقش ارزنده خویش را با توجه به نوع آفرینش خود مدیریت و هدفمند می سازد.

## اصل آفرینش زن

وقتی قرآن کریم را می خوانیم، می بینیم در موارد بسیار زیادی مرد و زن را در یک مرتبه و برابر هم می داند و هنگام قرائت قرآن این فکر به ذهن ما خطور نمی کند که در مقام بیان مسئولیت، تفاوتی بین زن و مرد قائل شده است در آنجا که می فرماید:

«إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّالِحِينَ وَالصَّالِحَاتِ وَالْحَافِظِينَ

وَالصَّالِحَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ

وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيراً وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْراً عَظِيماً» (احزاب، آیه 35)

«زنان و مردان مسلمان، فروتن، راستگو، صبر کننده، متواضع، صدقه دهنده، و روزه دار و خود

نگهدار (پاکدامن) و یاد خدا کننده را خداوند پاداش بزرگ و مغفرت آماده کرده است».

و این یک امر طبیعی است چون هر دوی آنها، مخلوق پروردگار هستند و خداوند آنان را به کرامت

انسانی متصف نموده است، و امر مهم زاد و ولد او را به عهده آنان گذاشته تا افراد جامعه انسانی در

چهارچوب یک واحد کلی ایجاد کنند،

همانطور که در قرآن می خوانیم:

«و من آیاته أن خلق لكم من انفسكم ازواجاً لتسكنوا اليها وجعل بينكم مودةً ورحمةً». (روم، آیه 21)

(واز نشانه های الهی آن است که از شما همسرانی آفرید تا در کنار آنها آرامش یابید و میان شما مهر و محبت قرار داد، بنابراین اصل خلقت زن این است که در کنار انسانی دیگر به نام مرد قرار گیرد واز مهر و محبت خود آنان را به آرامش برساند!

اصل انسان شناختی (کرامت ذاتی زن)

بسیاری از آیات قرآن از کرامت و شرافت انسان و برتری وی بر دیگر موجودات حکایت دارد.

در سوره اسراء آمده است:

«و لقد كرّمنا بنی آدم و حملناهم فی البرّ والبحر و رزقناهم من الطّیّبات و فضلناهم علی کثیر ممّن خلقنا تفضیلاً». (اسراء، آیه 70)

(ما بنی آدم را گرامی داشتیم و آنها را در خشکی و دریا [بر مرکبهای های راه وار] حمل کردیم و از انواع روزیهای پاکیزه به آنها روزیر دادیم، و بر بسیاری از خلق خود برتری بخشیدیم).

خداوند متعال در این آیه، با تعبیر کرّمنا بنی آدم از تکریم الهی به انسان، و با عبارت و فضلنا هم علی کثیر، از برتری دادن وی بر دیگر موجودات سخن گفته است. کوّمنا و فضلنا هر دو از باب تفعیل و درهیت متکلم یکسان اند، ولی دو پیام دارند: تکریم، معنایی نفسی است که به شرافت و کرامت خود موجود نظر دارد و در آن اضافه به غیر لحاظ نشده است؛ برخلاف تفضیل که مفهومی اضافی است و برتری موجودی بر موجود دیگر، به این معناست که هر دو در برخورداری از صفت مورد تفضیل، مشارکت

ما باید خودمان رابه این مرکز نور نزدیک کنیم؛ و نزدیک شدن به مرکز نور، لازمه و خاصیتش، نورانی شدن است. باید با عمل، و نه با محبت خالی، نورانی بشویم؛ عملی که همان محبت و همان ولایت و همان ایمان، آن را به ما املا می کند و از ما می خواهد. با این عمل، باید جزو این خاندان و وابسته ی به این خاندان بشویم.

در بین مسلمانان و در فرهنگ اسلامی، زنی با این عظمت وجود دارد. خدای متعال می توانست بزرگ ترین و رفیع ترین زن را در میان ملت های دیگر و امت های سلف قرار بدهد، شکالی هم نداشت؛ این کار می شد، اما در امت اسلام قرارداد شده است. این هم برای ما حجت و تنبیهی است که می توان این الگوی عالی و والا را در مقابل چشم قرارداد و آن را دنبال کرد. امیدواریم که خداوندان شاء الله به برکت هدایت اسلامی و به برکت وجود فاطمه ی زهرا (علیها السلام) این توفیق رابه زنان که این راه مهم را با قدرت و با صلابت پیمایند و خداوند به آنها هم توفیق عنایت کند. (همان، ص 194-196)

## نتیجه گیری

با بررسی های انجام شده پیرامون مقاله مطرح شده آنچه بعنوان نتیجه قابل بیان است این می باشد که انسانها از نظر خلقت و آفرینش از یک منشأ هستند و در مقام انسانیت هم، برخوردار از نگاه منصفانه الهی هستند. و خداوند انسان را به دو صورت زن و مرد خلق کرده و مسیر و مسئولیت هر کدام را در طول حیات و خلقت برای آنها مشخص نمود تا بر اساس آن، نظامی هدفمند از حیات خویش ارائه دهند و در کنار یکدیگر مسیر را طی نمایند.

## پیشنهادهات

- 1- با توجه به منابع ارزشمند قرآنی و روایاتی که در اختیار ما است می‌طلبد که در زوایای مختلف سبک زندگی اسلامی و دینی با برنامه ریزی مدون و جامع در دو سطح خرد و کلان (خانواده و اجتماع) خانواده‌ها را از چالشها و آسیب‌هایی که بنیان زندگی را دچار بحران نموده است نجات داد.
- 2- می‌توانیم با مطالعه و بررسی بیشتر پیرامون فضای رسانه‌ای در تربیت صحیح جامعه نقش آفرینی کنیم و اجازه رسوخ بیشتر فرهنگی در بدنه جامعه و خانواده را به بیگانگان ندهیم.
- 3- مدیریت نمودن صحیح جامعه و ارائه آموزشهای دینی و ارزشی می‌تواند بسیاری از آسیب‌های امروزی ناشی از دوری از ارزشها را ترمیم نماید.

## منابع

1. اردوبادی، صبور، 1372، آیین بهزیستی اسلام، تهران، دفتر نشر و فرهنگ اسلامی، چاپ ششم
2. امینی، ابراهیم، 1386، آشنایی با وظایف و حقوق زن، قم، موسسه ی بوستان کتاب، دفتر تبلیغات اسلامی، حوزه علمیه قم، چاپ دوم
3. بابازاده، علی اکبر، 1377، سیمای زنان در قرآن، قم، لوح محفوظ، چاپ اول
4. جوادی آملی، عبدالله، 1384، زن در آیینه ی جلال و جمال، تحقیق و تنظیم: محمود لطیفی، قم، مرکز نشر اسرا، چاپ دهم
5. دشتی، محمد، 1388، حکمت 234، نهج البلاغه، نشر مباهله، چاپ اول
6. صالح جواد، نجوی، 1384، زن در نهج البلاغه، مترجم: ورود سلامی، زمزمه زندگی، چاپ اول
7. صدر، موسی، 1380، پژوهش های قرآنی ویژه ی زن، قم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه شماره 25 و 26
8. طاهری نیا، احمد، 1389، حضور زن در عرصه های اجتماعی و اقتصادی از نگاه آیات و روایات، مؤسسه ی پژوهش امام خمینی (رض)، چاپ اول
9. غلامی، یوسف، 1388، جلوه نمایی زنان و نگاه مردان، قم، چاپخانه ی قلم چاپ شم
10. فیض کاشانی، محسن، 1384، تفسیر صافی، تحقیق: حسین اعلمی، جلد: 5، چاپ دوم
11. کریمی، حمید، 1387، حقوق زنان، کانون اندیشه جوان، چاپ چهارم

12. مدرسی، محمد تقی، 1380، آزادی و مسئولیت زن، ترجمه: حمید رضا آذیر، تهران، محبان

حسین (ع) چاپ اول

13. مطهری، مرتضی، 1388، نظام زن در اسلام، صدرا، چاپ پنجم

14. مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران، 1378، زن از دیدگاه ادیان و مذاهب، قم

نصایح 744439، چاپ اول

15. درآینه رهنمود های رهبر معظم انقلاب اسلامی، 1386، شخصیت و حقوق زنان، مؤسسه ی

فرهنگی قدر ولایت، چاپ دوم